

TARTU ÜLIKOOL

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti
tuleviku heaks

Tarbimise jäigad mustrid ja/või kiired muutused

Margit Keller

TÜ ühiskonnateaduste instituudi juhataja;
tarbimissotsioloog

Probleeme jagub

- Keskkond – kliimakriis, elurikkuse kadu jm
- Inimese tervis – rasvumine, südame-veresoonkonna haigused, alkoholism, vaimse tervise probleemid jm
- Sotsiokultuuriliste tähenduste muutumine – sidususe ja tähendusrikaste suhete vähenemine, üksindus, polariseerumine jm

**Ilmselt tarbimine muutub lähikümneleil
oluliselt nii turujõudude,
maailmaparanduspüüete kui suurte trendide
koosmõjus**

**Kuidas tarbimist mõista?
Tarbimisharjumute suunatud muutmine: on
see võimalik?
Mis tulevikus saab?**

Mis tarbimisharjumusi kujundab?

LEIBKOND

Missugune on leibkonna koosseis, kuidas on pereelu organiseeritud

ISIKLIK BIOGRAAFIA

Elukaar, varasem kogemus, hoiakud ja oskused

AEG : RÜTMID RUTIINID

Vaba aeg, tööaeg, sünkroniseerimine tähtsate teistega (pere, sõbrad)

RAHA

TURG JA MATERIAALNE KESKKOND

Kuidas on organiseeritud asjade kättesaadavus?

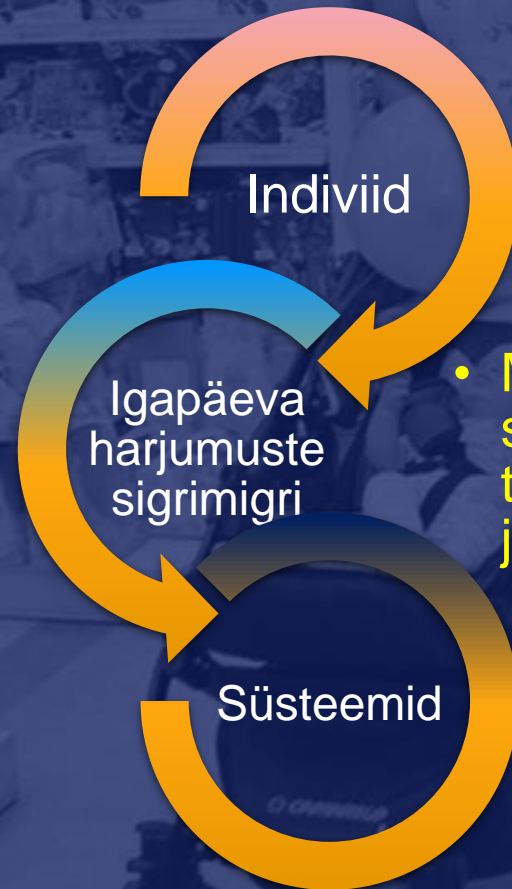

TÄHENDUSED JA VÄÄRTUSED

Mida peetakse normaalsuseks?

Indiviid süsteemis

- Teadmised
- Hoiakud
- Kogemused
- Konkreetne elusituatsioon

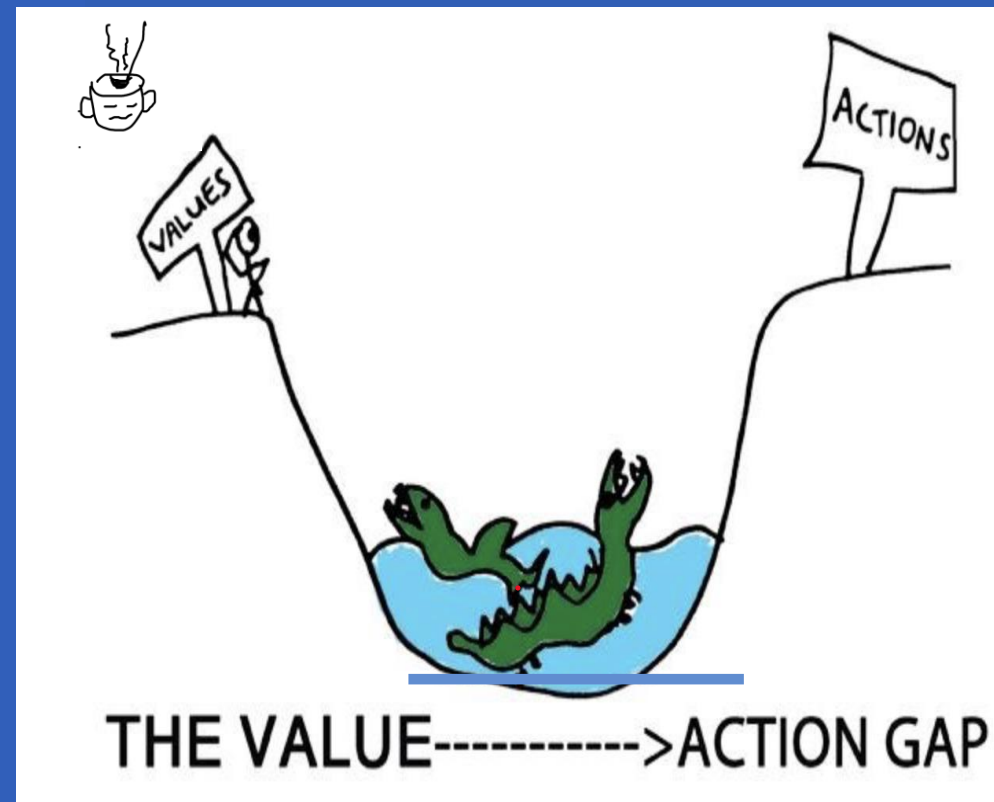
• Mis on normaalsus: kuidas süüakse lõunat, sõidetakse töölt koju, koolitatakse lapsi jne

- Kes ja kuidas ja mida toodab, müüb?
- Millised on turujõud?
- Kes ja kuidas reguleerib ja kontrollib?
- Millised tehnoloogiad on kasutusel?
- Millised on väärtused ja tähendused?

Sekkumised

- Tehnofix
- Riiklik reguleerimine
- Teadlikkuse tõstmine/hoiakute kujundamine

Indiviidi käitumise asemel on mõttekas vaadata kollektiivseid mustreid

Normaliseerumine
Harjumuseks/rutiiniks saamine
Institutsionaliseerumine

Pilt ja tekst paremal: auto.geenius.ee

munud märkimisväärne muutus tõukside
aistab teravalt silma linna- ja meediapild
asi on muutunud laia sihtgrupi kõrgtehn
ndiks ja digitaalset platvormi kasutavak
is nõuab oma osa linnaruumis ja seni
bervaatamist.

Suured trendid

- **Rahvastiku kasv** – ca 10 miljardit 2050. Eesti rahvaarv kahaneb!
- **Ränne ja mitmekultuuristumine**
- **Rahvastiku vananemine**
- **Kliimamuutus ja elurikkuse häving** – 5 planeedi taluvuspiiri juba ületatud
- **Tehnoloogia areng** – kuni 35% töökohtadest kaob?
- **Individualiseerumine** – juba täna üheliikmelisi leibkondi kõigi leibkondade seas 40%
- **Polariseerumine arvamustes ja elustiilides**

OLULISE MÕJUGA GLOBAALSED TRENDID

muutub
mini

Loodusvarasid
napib järjest enam

Kliimamuutused
jätkuvad ning
keskkonnaseisund
halveneb

Ränne ja
ka

ARENGUD EESTIS

Suureneb kasvuhoonegaaside
heide

Inime

**150 miljonit
kliimapagulast
2050**

Kuidas edasi?

Isevoolu teed
areng

Business as
usual?

Kihistumine ja
polariseerumine
kuubis?

Kollaps?

Juhtunud muutus –
Suur Siire kestliku
arengu suunas

Tehnoutopia ja
heatahtlik
maailmavalitsus?

Kogukondlik
säilenõtkus ja
lokaalne
tasakaal?

Kehvemad stsenaariumid

---

1. *Business as usual* - tiksume kuni...
2. Kihistumine ja polariseerumine
Vähene eliit (kes omab ressursse, sh algoritme) ja vaene mass...

Kestlik areng? (1)

Hmmm...

3. Tehnoutoopia ja heatahtlik “maailmavalitsus”:

- Kas ainult linnas?
- Kes võidab ja kes kaotab?
- Suhe loodusega?
- Inimese, looduse ja tehnoloogia sümbioos?

Kestlik areng (2)

4. Kogukondlik säilenõtkus ja kohalik tasakaal:

- Ainult lokaalne?
- Kus? Kellele?
- Tagasi keskkaega?
- Kust tuleb tulu?

Pilt: ecovillages.eu

Kokkuvõte

- Tarbimise mustrid on jäigad, lihtsa lahendusega neid ei muuda
- Kiire muutus sünnib petlikult, pinna küpsemine võtab kaua aega
- Näiline normaliseerumine, kuid kas ka rutiin ja uus institutsioon?
- Tulevik toob palju muutusi igapäevaellu ja tarbimisharjumustesse. Hakkame valmistuma?
- Tulevikutarbija portreede ettekujutamine võiks olla kasulik harjutus

kiiremini. Seda, et praegused lapsed oma vanemaid neile kliimamuutustest rääkides niimoodi mõjutada suudaksid, et need oma käitumist muudaksid ja näiteks igapäevasest autoga sõitmisest loobuksid, noored ei usu. Nad arvavad, et kõik algab neist endist ja just nemad on need, kes oma käitumist ja harjumusi muutma peavad.

Kui piisavalt paljud inimesed oma käitumist muudavad, siis on üha raskem olla see üks ja ainus, kes ei hooli.

Meie jutuajamise kokkuvõtteks tuuakse esile, et ka teistes koolides ja just põhikooli noorte seas oleks vaja kliimamuutustest rääkimas käia, et noored teaksid, mis need muutused on ja mida need endaga kaasa toovad. Praegu Eestis väga palju muutusi silmaga näha ei ole, aga oleks vaja teada, kuhu see kõik meid viia võib.

«Inimesed, kes ütlevad, et ei usu kliimamuutustesse, ei taha lihtsalt mugavustest loobuda,» leiab üks noormees. «Tänapäeva inimese elu on meie eelkäijatega võrreldes väga luksuslik ning seda luksust on raske käest anda.» Noored arvavad, et ülemaailmse soojenemise hoidmiseks 1,5 kraadi piires tuleb ennast ise kokku võtta. See, et võime endale veel ainult poole kraadi võrra soojenemist lubada, noori ei heiduta. Samas tõdevad nad, et kindlasti ei võta kõik ennast kokku. «Kui piisavalt paljud inimesed oma käitumist muudavad, siis on üha raskem olla see üks ja ainus, kes ei hooli,» ütleb lõpuks keegi ja tundub, et ka teised loodavad sama: et väikesed muutused teevad kokku suure ja nii laheneb ka kliimakriis. Õpetajad seevastu näitavad selle lootuse suhtes üles skepsist, aga nagu öeldakse, meie lapsed on meie tulevik.

TARTU ÜLIKOOL

unitartu

tartuylikool

